

ОСОБЛИВІСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІКСАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Перунова Олена Миколаївна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

У цивільному процесі кожна стадія має не лише самостійне функціональне значення, а й перебуває у тісному взаємозв'язку з попередніми та наступними етапами розгляду справи. Така послідовність забезпечує системність і передбачуваність судового провадження, адже саме узгоджене проходження стадій – від відкриття провадження до виконання рішення – дозволяє сформувати належну доказову базу, гарантувати реалізацію процесуальних прав учасників та запобігати процесуальним помилкам. Кожен етап впливає на якість і результативність наступного, а отже, ступінь ефективності судового захисту значною мірою залежить від того, наскільки чітко дотримано логічної структури та внутрішньої цілісності всього процесуального механізму.

Для всіх учасників справи важливим є належне фіксування судової справи, оскільки це демонструє поступовий перехід кожної стадії розгляду до підсумкового результату реалізації судової влади. Такий підхід забезпечує прозорість, контрольованість і узгодженість усіх процесуальних дій, що в кінцевому рахунку сприяє дотриманню принципів законності та справедливості в цивільному судочинстві.

Так, стаття 247 ЦПК України встановлює фундаментальні правила щодо технічного фіксування судового засідання і визначає, яким чином має здійснюватися документування процесуальних дій у суді:

1. Суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу в порядку, передбаченому Положенням про Єдину судову інформаційно-комунікаційну систему та/або положеннями, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів). За заявою будь-кого з учасників справи або за ініціативою суду повне фіксування судового засідання здійснюється за допомогою відеозаписувального технічного засобу (за наявності в суді технічної можливості та відсутності заперечень з боку будь-кого з учасників судового процесу).

2. Фіксування судового засідання технічними засобами здійснює секретар судового засідання. У разі неявки в судове засідання всіх учасників справи чи в разі якщо відповідно до положень цього Кодексу розгляд справи здійснюється судом за відсутності учасників справи, фіксування судового процесу за допомогою звукозаписувального технічного запису не здійснюється.

3. Повне або часткове відтворення технічного запису судового засідання здійснюється на вимогу учасника справи, або за ініціативою суду.

4. Технічний запис судового засідання є додатком до протоколу судового засідання і після закінчення судового засідання приєднується до матеріалів справи. Порядок зберігання технічного запису судового засідання визначається Положенням про Єдину інформаційно-комунікаційну систему та/або положення, що визначають порядок функціонування її окремих підсистем (модулів).

5. Учасник справи має право отримати копію технічного запису судового процесу.

6. Розмір судового збору за видачу в електронній формі копії технічного запису судового засідання встановлюється законом

Насамперед ця норма закріплює обов'язковість використання технічних засобів – аудіо – чи відеозапису – як основного способу фіксування судового засідання. Такий підхід відображає загальну тенденцію до модернізації судочинства і слугує гарантією того, що всі процесуальні дії та висловлювання учасників будуть зафіксовані в автентичному вигляді. Запис у даному випадку виконує функцію об'єктивного джерела відомостей про реальний перебіг судового розгляду, що дає змогу уникнути спотворень, неточностей чи суб'єктивних трактувань. Ця стаття визначає характерні співвідношення між технічною фіксацією та письмовим протоколом засідання. Протокол виступає офіційним процесуальним документом, який складається на основі технічного запису й повинен відображати ключові процесуальні моменти засідання. Таким чином закон забезпечує подвійний рівень документування: оперативний – у вигляді аудіо- / відеозапису і формалізований – через протокол.

Також підкреслимо, що особливого значення в цій нормі набуває контекст забезпечення прав учасників процесу: вони мають право ознайомитися з технічним записом, вимагати його відтворення чи перевірки, що сприяє реалізації принципів гласності, рівності сторін та змагальності. Фіксація засідання технічними засобами також створює можливість для ефективного оскарження рішень, адже вищі судові інстанції можуть отримати доступ до об'єктивного відтворення процесуальних дій. У сучасних умовах, особливо під час воєнного

стану, ст. 247 ЦПК України відіграє ключову роль, оскільки технічний запис стає не лише *формою процесуального забезпечення*, а й засобом захисту від ризику втрати матеріалів справи, підтвердження дійсності проведених засідань і відновлення проваджень у разі потреби.

Узагальнюючи викладене, наголосимо, що ст. 247 ЦПК України є не просто регламентаційною нормою, яка встановлює порядок технічного фіксування судового засідання, а виступає однією з найбільш інноваційних та концептуальних норм у системі цивільного процесуального права. Її унікальність полягає в тому, що вона поєднує формальні вимоги процесу технологічними інструментами сучасності, створюючи модель фіксації судового розгляду, яка одночасно є точною, прозорою та максимально наближеною до європейських стандартів.

Ця норма вирізняється тим, що забезпечує подвійний рівень гарантій:

- технічний запис, який фіксує перебіг судового засідання в його первинному вигляді;
- процесуальний протокол, що узагальнює ключові моменти на основі об'єктивних даних запису.

Отже, саме така конструкція робить ст. 247 однією з найбільш дієвих гарантій достовірності процесуальної інформації, оскільки вона істотно звужує можливість помилок, вибіркового трактувань або викривлень ходу розгляду справи. Крім того, унікальність цієї норми виявляється в її здатності забезпечити *процесуальну безперервність* навіть за надзвичайних умов, таких як воєнний стан. Технічний запис стає важливим інструментом збереження інформації, який може виступати єдиним підтвердженням проведених процесуальних дій у випадку втрати паперових матеріалів або руйнування будівлі суду. Таким чином, норма виходить за межі звичайного регулювання і фактично виконує функцію гаранта стабільності судового процесу.

У підсумку ст. 247 ЦПК України слід розглянути як унікальну процесуальну норму, що модернізує українське судочинство, забезпечує технологічну стійкість, підвищує рівень довіри до судових процедур і фактично формує інноваційний підхід до документування судового розгляду. Вона є прикладом того, як процесуальне право може адаптуватися до викликів сучасності, не втрачаючи своєї правової природи та забезпечуючи високий рівень гарантій для учасників цивільного процесу.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV.